

Кыргыз Республикасынын Конституциясына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө

2016-жылдын 11-декабрында

Кыргыз Республикасынын референдуму
(бүткүл элдик добуш берүүсү) менен
кабыл алынган

1-берене

2010-жылдын 27-июнунда референдумда (бүткүл элдик добуш берүүдө) кабыл алынган Кыргыз Республикасынын Конституциясына төмөнкүдөй өзгөртүүлөр киргизилсин:

1) преамбуланын үчүнчү жана төртүнчү абзацтары төмөнкүдөй редакцияда баяндалсын:

“адам, анын өмүрү, саламаттыгы, укуктары жана эркиндиктери жогорку баалуулуктар болуп саналган эркин жана көз карандысыз демократиялык мамлекетти куруу максатына берилгенибизди ырастап;

өлкөнүн келечегине бекем ишенгендигибизди жана кыргыз мамлекеттүүлүгүн өнүктүрүүгө жана чыңдоого, мамлекеттик эгемендикти жана элдин биримдигин сактоого, анын тилин жана маданиятын өнүктүрүүгө майтарылбас эркибизди билдирип;”;

2) 6-берененин 3-бөлүгүнүн экинчи абзацы төмөнкүдөй редакцияда баяндалсын:

“Эл аралык келишимдерди жана эл аралык укуктун жалпы таанылган принциптерин жана ченемдерин колдонуу тартиби жана шарттары мыйзамдар менен аныкталат.”;

3) экинчи бөлүмдүн биринчи главасынын аталышы төмөнкүдөй редакцияда берилсин:

“Биринчи глава
Жалпы жоболор” ;

4) 16-берененин 1-бөлүгүнүн экинчи абзацы төмөнкүдөй редакцияда баяндалсын:

“Адам укуктары жана эркиндиктери Кыргыз Республикасынын жогорку баалуулуктарына кирет. Алар түздөн-түз колдонулат, бардык мамлекеттик органдардын, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана алардын кызмат адамдарынын ишмердигинин мааниси менен мазмунун аныктайт.”;

5) 20-беренеде:

2-бөлүк төмөнкүдөй мазмундагы экинчи сүйлөм менен толукталсын: “Ушундай чектөөлөр аскердик же башка мамлекеттик кызматтын өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен да киргизилиши мүмкүн.”;

4-бөлүктүн 5-пункту төмөнкүдөй редакцияда баяндалсын:

“5) келишимдик милдеттенмелерин аткарууга мүмкүнчүлүгү жок деген негизде эле адамды эркиндигинен ажыратууга;”;

6) 24-берененин 2-бөлүгү төмөнкүдөй редакцияда баяндалсын:

“2. Кандайдыр бир келишимдик милдеттенмелерин аткарууга мүмкүнчүлүгү жок деген негизде эле эч ким эркиндигинен ажыратылышы мүмкүн эмес.”;

7) 26-берене төмөнкүдөй мазмундагы 7-бөлүк менен толукталсын:

“7. Жасалган кылмыштын эскирүү мөөнөтү келгенде жазык жоопкерчилигинен бошотуу укугу мыйзам менен белгилениши мүмкүн. Геноцид жана экоцид кылмыштарына эскирүү мөөнөтүн колдонууга жол берилбейт.”;

8) 36-берененин 5-бөлүгү төмөнкүдөй редакцияда баяндалсын:

“5. Үй-бүлө мыйзамда белгиленген нике курагына жеткен эркек менен аялдын ыктыярдуу никеге туруусунун негизинде түзүлөт. Никелешип жаткан эки адамдын макулдугусуз никеге жол берилбейт. Нике мамлекет тарабынан катталат.

Жубайлар никеде жана үй-бүлөдө тең укуктарга жана милдеттерге ээ.”;

9) 41-берененин 2-бөлүгүнүн экинчи сүйлөмү алып салынсын;

10) 50-берененин 2-бөлүгүнүн биринчи сүйлөмү “жаран” деген сөздөн кийин “конституциялык мыйзамда белгиленген учурлардан жана тартиптен тышкары” деген сөздөр менен толукталсын;

11) 64-беренеде:

3-бөлүктө:

1-пункт “Жогорку соттун” деген сөздөн кийин “жана Жогорку соттун Конституциялык палатасынын” деген сөздөр менен толукталсын;

2-пункттагы “Судьялар кеңешинин сунушу боюнча Жогорку соттун” деген сөздөр “ушул Конституцияда жана конституциялык мыйзамда каралган учурларда Судьялар кеңешине караштуу Тартип комиссиясынын же Судьялар кеңешинин сунушу боюнча Жогорку соттун жана Жогорку соттун Конституциялык палатасынын” деген сөздөр менен алмаштырылсын;

4-пункттагы “Судьялар кеңешинин сунушу боюнча конституциялык мыйзамда каралган учурларда” деген сөздөр “ушул Конституцияда жана конституциялык мыйзамда каралган учурларда Судьялар кеңешине караштуу Тартип комиссиясынын же Судьялар кеңешинин сунушу боюнча” деген сөздөр менен алмаштырылсын;

4-бөлүктүн 1-пунктундагы “үчтөн биринен кем эмесинин” деген сөздөр “жарымынан кем эмесинин” деген сөздөр менен алмаштырылсын;

9-бөлүктүн 1-пунктундагы “Коргоо” деген сөз “Коопсуздук” деген сөз менен алмаштырылсын;

12) 68-беренедө:

1-бөлүктүн биринчи абзацынын экинчи сүйлөмү “Премьер-министр” деген сөздөн кийин “же Премьер-министрдин милдетин аткаруучу адам” деген сөздөр менен толукталсын;

2-бөлүк “кетирүүгө” деген сөздөн кийин “, мөөнөтүнөн мурда Президенттик шайлоодо Президенттин кызмат ордуна талапкер болууга” деген сөздөр менен толукталсын;

13) 70-берененин 3-бөлүгү төмөнкүдөй мазмундагы төртүнчү абзац менен толукталсын:

“Парламенттик көпчүлүктүн фракцияларынын коалициясынан чыгуу жөнүндө чечим фракциянын депутаттарынын жалпы санынын үчтөн экисине кем эмес добушу менен фракция тарабынан кабыл алынат. Фракциянын чечими анын токтому менен таризделет жана фракциянын чыгуу үчүн добуш берген ар бир мүчөсү ага кол коёт.”;

14) 72-беренедө:

2-бөлүктүн биринчи абзацындагы “Жогорку Кеңештин депутаты” деген сөздөр “Ушул берененин 3-бөлүгүндө каралган учурлардан тышкары, Жогорку Кеңештин депутаты” деген сөздөр менен алмаштырылсын;

төмөнкүдөй мазмундагы 3-бөлүк менен толукталсын:

“3. Жогорку Кеңештин депутаты Премьер-министрдин же биринчи вице-премьер-министрдин кызмат ордуна депутаттык мандатын жана Жогорку Кеңештин пленардык жыйындарында добуш берүү укугун сактоо менен дайындалышы мүмкүн. Премьер-министрдин же биринчи вице-премьер-министрдин кызмат ордуна дайындалган депутаттын башка ыйгарым укуктарын ишке ашыруунун жана чектөөнүн тартиби жана шарттары мыйзамдар менен аныкталат.

Премьер-министрдин же биринчи вице-премьер-министрдин кызмат ордундагы Жогорку Кеңештин депутатынын аталган кызматтан кетүүсү, бошотулушу жана милдеттерин аткарууну токтотушу анын депутаттык ыйгарым укуктарын толук көлөмдө калыбына келтирүүгө алып келет.”;

15) 74-берененин 4-бөлүгүндө:

1-пункт “Жогорку соттун” деген сөздөрдөн кийин “жана Жогорку соттун Конституциялык палатасынын” деген сөздөр менен толукталсын; “шайлайт” деген сөздөн кийин “ушул Конституцияда жана” деген сөздөр менен толукталсын;

7-пункт мамлекеттик тилдеги текстинде “шайлайт” деген сөздөн кийин “жана мыйзамда каралган учурларда кызматынан бошотот” деген сөздөр менен толукталсын;

8-пункт “Башкы прокурорду” деген сөздөн мурда “Президенттин сунуштамасы менен” деген сөздөр менен толукталсын; “үчтөн биринен кем эмес” деген сөздөр “жарымынан кем эмес” деген сөздөр менен алмаштырылсын;

16) 75-берененин 3-бөлүгү төмөнкүдөй мазмундагы үчүнчү абзац менен толукталсын:

“Фракциялар коалициясынын парламенттик көпчүлүк статусун жоготуусу Жогорку Кеңештин Төрагасынын ыйгарым укуктарын Жогорку Кеңештин депутаттарынын жалпы санынын көпчүлүк добушу менен тастыктоо зарылдыгын жаратат.”;

17) 81-берененин 2-бөлүгүнүн экинчи сүйлөмү “мыйзамдар” деген сөздөн кийин “, Премьер-министр мындай мыйзамдарды кол койбостон кайтаруу жөнүндө кайрылган учурларынан тышкары,” деген сөздөр менен толукталсын;

18) 84-беренедө:

1-бөлүктүн биринчи абзацындагы жана 2-бөлүктүн биринчи абзацындагы “15” деген цифралар “25” деген цифралар менен алмаштырылсын;

7-бөлүктүн биринчи сүйлөмү төмөнкүдөй редакцияда баяндалсын: “Фракциялар коалициясынын парламенттик көпчүлүк статусун жоготуусу Өкмөттүн кызматтан кетүүсүнө жана ушул беренедө каралган тартипте жана мөөнөттө анын жаңы курамынын түзүлүшүнө алып келет.”;

19) 86-берененин 1-бөлүгүнүн биринчи сүйлөмүндөгү “жылына бир жолудан көп эмес” деген сөздөр “жылына эки жолудан көп эмес” деген сөздөр менен алмаштырылсын;

20) 87-беренедө:

1-бөлүк төмөнкүдөй мазмундагы биринчи абзац менен толукталсын:

“1. Жаңы чакырылыштагы Жогорку Кеңештин биринчи жыйыны болгон күндөн тартып Өкмөт кызматтан кетти деп эсептелет.”;

5-бөлүк төмөнкүдөй редакцияда баяндалсын:

“5. Коргоо жана улуттук коопсуздук маселелерин тескеген мамлекеттик органдардын жетекчилерин – Өкмөт мүчөлөрүн кошпогондо, Өкмөт мүчөсү Премьер-министрдин сунуштамасы боюнча ээлеген кызматынан бошотулушу мүмкүн. Президент аталган сунуштаманы алгандан кийин 5 жумушчу күндүн ичинде Өкмөт мүчөсүн ээлеген кызматынан бошотуу жөнүндө жарлык чыгарбаса, Премьер-министр парламенттик көпчүлүк фракция лидерлери менен кеңешкенден кийин Өкмөт мүчөсүн өзүнүн чечими менен ээлеген кызматынан бошотууга укуктуу.

Өкмөт мүчөсү кызматтан кеткен же кызматынан бошотулган учурда Премьер-министр 5 жумушчу күндүн ичинде бош кызмат ордуна талапкерди Жогорку Кеңешке сунуштайт. Жогорку Кеңеш жактырган талапкерди Президент Өкмөт мүчөсүнүн тиешелүү кызмат ордуна дайындайт. Талапкерди жактыруу жөнүндө Жогорку Кеңештин чечимин алган күндөн баштап Президент 3 жумушчу күндүн ичинде Өкмөт мүчөсүн дайындоо жөнүндө жарлыкты чыгарбаса, ал дайындалды деп эсептелет.”;

21) 89-берененин 7-пунктундагы “мыйзамда белгиленген тартипте” жана “жергиликтүү кеңештердин сунушу боюнча” деген сөздөр алып салынсын;

22) 94-берененин 9-бөлүгүндөгү “Жогорку соттун жана жергиликтүү соттордун судьяларынын кызмат ордуна талапкерлерге кошумча талаптар” деген сөздөр “судьялардын кызмат ордуна талапкерлерге кошумча талаптар жана Жогорку соттун, Жогорку соттун Конституциялык палатасынын жана жергиликтүү соттордун судьяларына белгилүү бир чектөөлөр” деген сөздөр менен алмаштырылсын;

23) 95-беренедө:

2-6-бөлүктөр төмөнкүдөй редакцияда баяндалсын:

“2. Судья кынтыксыз жүрүм-турум талаптарын бузган учурда, Судьялар кеңешине караштуу Тартип комиссиясынын сунушу боюнча конституциялык мыйзамга ылайык кызмат ордунан бошотулат.

Ушул берененин 3-бөлүгүндө аталган учурлардан тышкары, аталган негиздер боюнча Жогорку соттун судьялары ээлеген кызмат орундарынан Президенттин сунуштамасы боюнча Жогорку Кеңештин депутаттарынын жалпы санынын үчтөн экиден кем эмес көпчүлүгүнүн добушу менен Жогорку Кеңеш тарабынан мөөнөтүнөн мурда бошотулушу мүмкүн. Жергиликтүү соттордун судьяларын кызмат ордуна Президент бошотот.

Кынтыксыз жүрүм-турум талаптарын бузгандыгына байланыштуу судьянын кызмат ордуна бошотулган адам андан ары мыйзамда белгиленген мамлекеттик жана муниципалдык кызматтарды ээлөө укугуна ээ болбойт жана судьялар жана мурдагы судьялар үчүн белгиленген жеңилдиктерди пайдалануу укугунан ажыратылат.

3. Судья каза болгондо, чектүү курагына жеткенде, кызматтан кеткенде же башка ишке өткөндө, аны каза болгон же дайынсыз жок деп жарыялаганда, аракетке жөндөмсүз деп тааныганда, жарандыгын жоготкондо, жарандыктан чыкканда же болбосо башка мамлекеттин жарандыгын алганда жана кынтыксыз жүрүм-турум талаптарын бузуу менен байланышпаган башка учурларда судьянын ыйгарым укуктары Судьялар кеңешинин сунушу боюнча аны шайлаган же дайындаган орган тарабынан ушул негиздер пайда болгон күндөн баштап конституциялык мыйзамга ылайык мөөнөтүнөн мурда токтотулат. Мында Жогорку соттун судьялары катышкан депутаттардын көпчүлүк добушу, бирок депутаттардын 50дөн кем эмес добушу менен кабыл алынган Жогорку Кеңештин чечими боюнча кызматынан бошотулат.

4. Судьяларды соттук тартипте кызматынан убактылуу четтетүүгө, жазык жана административдик жоопкерчиликке тартууга Судьялар кеңешине караштуу Тартип комиссиясынын макулдугу менен конституциялык мыйзамда аныкталган тартипте жол берилет.

5. Жергиликтүү соттордун судьяларынын кызмат ордуна талапкерлерди тандоону Судьяларды тандоо кеңеши конституциялык мыйзамда аныкталган тартипте жүзөгө ашырат.

6. Жергиликтүү соттордун судьяларын которууну (ротациялоону) Президент конституциялык мыйзамда аныкталган тартипте жана учурларда Судьялар кеңешинин сунуштамасы боюнча жүзөгө ашырат.”;

төмөнкүдөй мазмундагы 9-бөлүк менен толукталсын:

“9. Судьялар кеңешине караштуу Тартип комиссиясынын курамынын ар бир үчтөн бир бөлүгүн тиешелүүлүгүнө жараша Президент, Жогорку Кеңеш жана Судьялар кеңеши түзөт. Судьялар кеңешине караштуу Тартип комиссиясынын биринчи жыйналышын чакыруу анын курамынын кеминде үчтөн экиси түзүлгөндөн кийин Судьялар кеңешинин төрагасына жүктөлөт. Эгерде Судьялар кеңешине караштуу Тартип комиссиясынын биринчи жыйналышы 10 жумушчу күндүн ичинде өткөрүлбөсө, аны өткөрүүнү Президент уюштурат. Судьялар кеңешине караштуу Тартип комиссиясынын мүчөлөрүнүн жалпы саны, мүчөлүккө талапкерлерге коюлуучу талаптар жана комиссиянын ишин уюштуруунун башка маселелери мыйзам менен аныкталат.”;

24) 96-беренде:

1-бөлүктөгү “жергиликтүү” деген сөз алып салынсын;

2-бөлүк төмөнкүдөй редакцияда баяндалсын:

“2. Жогорку соттун пленуму сот практикасынын маселелери боюнча Кыргыз Республикасынын бардык соттору жана судьялары үчүн милдеттүү болгон түшүндүрмөлөрдү берет.”;

25) 102-берененин 2-бөлүгүнүн үчүнчү абзасындагы “, судьяларды тартип жоопкерчилигине тартуу жөнүндө маселелерди караган” деген сөздөр алып салынсын;

26) 104-беренеде:

1-пункт төмөнкүдөй редакцияда баяндалсын:

“1) аткаруу бийлик органдарынын, ошондой эле тизмеси конституциялык мыйзам менен аныкталган башка мамлекеттик органдардын, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын жана аталган органдардын кызмат адамдарынын мыйзамдарды так жана бирдей аткаруусун көзөмөлдөө;”;

6-пункт төмөнкүдөй редакцияда баяндалсын:

“6) тизмеси конституциялык мыйзам менен аныкталган мамлекеттик органдардын кызмат адамдарына карата жазык иштерин козгоп, иштерди тиешелүү органдарга тергөөгө өткөрүп берүү, ошондой эле аскер кызматчыларынын статусуна ээ болгон адамдарды жазыктык куугунтуктоо.”.

2-берене

1. Бул Мыйзамга Кыргыз Республикасынын Президенти кол коюуга тийиш жана ал расмий жарыялангандан он беш күн өткөндөн кийин күчүнө кирет. Мында Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 70, 72, 75, 81 жана 87-беренелерине өзгөртүү киргизилген жоболор 2017-жылдын 1-декабрында күчүнө кирет.

2. Ушул Мыйзам менен киргизилген өзгөртүүлөрдү эске алуу менен Кыргыз Республикасынын Конституциясынын расмий тексти ушул Мыйзам күчүнө киргенден кийин он төрт күндөн кечиктирбестен, Кыргыз Республикасынын Президенти тарабынан жарыяланууга тийиш. Мында 2010-жылдын 27-июнундагы референдумда (бүткүл элдик добуш берүүдө) кабыл алынган Кыргыз Республикасынын Конституциясында кетирилген мамлекеттик жана расмий тилдердеги тексттердин ортосундагы карама-каршылыктар “Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актылары жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамына өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү тууралуу” Кыргыз Республикасынын 2013-жылдын 11-июлундагы № 131 Мыйзамынын редакциясындагы “Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актылары жөнүндө” Кыргыз Республикасынын 2009-жылдын 20-июлундагы № 241 Мыйзамынын 6-беренесинин 3 жана 4-бөлүктөрүндө белгиленген эрежелер боюнча жоюлат.

3. Кыргыз Республикасынын аймагында колдонулган мыйзамдар жана башка ченемдик укуктук актылар ушул Мыйзамдын редакциясындагы Кыргыз Республикасынын Конституциясына карама-каршы келбеген бөлүгүндө колдонулат.

4. Ушул Мыйзамдын редакциясындагы Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 26-беренесинин 7-бөлүгүндө каралган учурлардан тышкары, “Кумтөр” алтын кенин иштетүүгө даярдоого жана иш жүзүндө өздөштүрүүгө байланыштуу кызматтык кылмыштарды, ошондой эле “Кумтөр” кенин иштеткен мамлекеттик эмес ишканалардагы жана уюмдардагы кызматтын кызыкчылыктарына каршы кылмыштарды жасаган адамдарга жазык жоопкерчилигине тартуунун эскирүү мөөнөтү колдонулбайт.

Аталган адамдар ушул кылмыш жосундарын кайсыл убакта жасагандыгына карабастан жазык жоопкерчилигине тартылууга жана сотко берилүүгө тийиш, буга эскирүү мөөнөтүн колдонуу тууралуу мыйзамдуу күчүнө кирген сот актылары бар адамдар кирбейт.

5. Кыргыз Республикасынын Президенти жана Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши өзүнүн ыйгарым укуктарын алар тиешелүү түрдө шайланган мөөнөт аяктаганга чейин сакташат жана аларды ушул Мыйзам күчүнө кирген күндөн тартып, анын жоболорун эске алуу менен ишке ашырат.

6 Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин Төрагасы, Төраганын орун басарлары, Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши тарабынан шайланган же дайындалган башка кызмат адамдары, ошондой эле Кыргыз Республикасынын Президенти тарабынан дайындалган Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн мүчөлөрү, Кыргыз Республикасынын Башкы прокурору, Кыргыз Республикасынын Эсептөө палатасынын төрагасы, Кыргыз Республикасынын Шайлоо жана референдум өткөрүү боюнча борбордук комиссиясынын төрагасы жана төраганын орун басарлары өзүнүн ыйгарым укуктарын алар шайланган же дайындалган мөөнөт аяктаганга чейин же болбосо кызмат ордуна бошотууга алып келген мыйзамдарда каралган башка жагдайлар келип чыкканга чейин сакташат.

7. Кыргыз Республикасынын Жогорку сотунун, Жогорку соттун Конституциялык палатасынын, ошондой эле жергиликтүү соттордун 2010-жылдын 27-июнундагы Кыргыз Республикасынын Конституциясын ишке ашыруу үчүн кабыл алынган мыйзамдардын жоболоруна ылайык шайланган же дайындалган төрагалары, төрагалардын орун басарлары жана судьялары өзүнүн ыйгарым укуктарын алар шайланган же дайындалган мөөнөт аяктаганга чейин же болбосо кызмат ордуна бошотууга алып келген конституциялык мыйзамда каралган башка жагдайлар келип чыкканга чейин сакташат.

**Кыргыз Республикасынын
Президенти**

А.Ш. Атамбаев